SVEA HOVRÄTT
Avdelning 05
Rotel 0501

PROTOKOLL
2022-07-28
Föredragning i
Stockholm

Aktbilaga 39
Mål nr Ö 9446-21

RÄTTEN
Hovrättsråden Thomas Kaevergaard och Carina Sjögren samt tf. hovrättsassessorn Emil von Schinkel, referent

FÖREDRAGANDE OCH PROTOKOLLFÖRARE
Referenten

PARTER

Klagande
Ryanair Ltd, 104547
Corporate Head Office
Airside Business Park
Swords, Co Dublin
Irland

Ombud: Biträdande jurist Camilla Rosén
Wesslau Söderqvist Advokatbyrå
Box 7836
103 98 Stockholm

Motpart
Nausica Aldeghi
Via Villaggio Arnica 3
23888 La Valletta Brianza
Italien

Ombud: Jur.kand. Marie Bexelius
Airhelp Limited
Epicenter Stockholm
Mäster Samuelsgatan 36
111 57 Stockholm

SAKEN
Rättegångshinder

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE
Nyköpings tingsrätts beslut 2021-07-06 i mål FT 702-21

Ryanair Ltd (Ryanair) har yrkat att hovrätten ska avvisa käromålet. Ryanair har även yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i hovrätten med 1 425 kr.

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 10	08-561 670 00 08-561 672 90 **E-post**: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		måndag – fredag 09:00–16:30

Nausica Aldeghi har motsatt sig att hovrätten ändrar tingsrättens beslut och har bestritt Ryanairs yrkande om ersättning för rättslig rådgivning. Hon har för egen del yrkat ersättning för rättegångskostnader i hovrätten med 1 803 kr.

Parterna har gett in en mycket omfattande skriftlig argumentation för respektive ståndpunkt. Parterna har även åberopat avgöranden från utländska domstolar och rättsutlåtanden.

Nedan redovisar hovrätten parternas argumentation endast i starkt sammandrag.

Ryanair har till stöd för sin talan fört fram i huvudsak följande.

Parterna har ingått ett avtal som innehåller en prorogationsklausul enligt vilken irländsk domstol har jurisdiktion i tvister när konsumenten genom tredje part som första åtgärd framställer ett anspråk gentemot Ryanair. Eftersom svensk domstol saknar behörighet ska talan avvisas, artiklarna 25 och 27 i förordning (EU) nr 1215/2012 (Bryssel-I förordningen). Innan Nausica Aldeghi köpte flygresan med Ryanair har hon tagit del av Ryanairs allmänna villkor på italienska, vilka måste läsas och accepteras. Nausica Aldeghi har bekräftat att hon har gjort så. Avtalet har ingåtts via avtalsbildning genom s.k. ”clickwrap-teknologi”, vilket EU-domstolen har godtagit vid tidigare prövning.

Bryssel-I förordningen antogs efter Rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (Avtalsvillkorsdirektivet) och fungerar som en fullständig och heltäckande reglering om behörig domstol, även vid konsumenttvister. Av Bryssel-I förordningen följer att en prorogationsklausul i ett transportavtal mellan konsument och näringsidkare är giltig. Härigenom har redan en skälighetsbedömning gjorts varför prorogationsklausulen i parternas avtal är giltig och skälig enbart med beaktande av Bryssel-I förordningen.

Avtalsvillkorsdirektivet har genomförts i irländsk rätt. Vid en skälighetsbedömning ska därför irländsk rätt tillämpas. Det går däremot inte, såsom tingsrätten felaktigt har gjort, att lägga den praxis som har utvecklats avseende direktivets innebörd direkt till

grund för en bedömning av avtalsvillkorets skälighet enligt irländsk rätt. Eftersom ett direktiv saknar horisontell direkt effekt kan inte Avtalsvillkorsdirektivet läggas till grund för beslutet på sätt som tingsrätten har gjort.

Det är Nausica Aldeghi som ska lägga fram utredning om vilka rättsfakta, som med stöd av de aktuella irländska bestämmelserna, åberopas som oskäliga. Detta har hon inte gjort. Nausica Aldeghi har inte heller styrkt sitt motfaktum att klausulen är oskälig. Tingsrätten har i stället felaktigt vältrat över bevisbördan på Ryanair. Eftersom Nausica Aldeghi inte kan anses ha fullgjort sin åberops- och bevisbörda beträffande den irländska rättens innehåll, och därmed inte heller varför klausulen är att anse som oskälig, kan hennes talan inte vinna bifall.

Ryanair har tagit fram en effektiv och konsumentvänlig anspråksprocess för att passagerare ska kunna framställa anspråk mot Ryanair. Anspråk om kompensation framställs via ett onlineformulär som nås via en hyperlänk. Denna länk finns i de allmänna villkoren eller är lättillgänglig på Ryanairs hemsida. Att det är enkelt, snabbt och mer förmånligt för passageraren att själv framställa ett anspråk mot Ryanair är en omständighet som enligt irländsk rätt ska beaktas vid en skälighetsbedömning av prorogationsklausulen, vilket tingsrätten inte har gjort. I aktuellt fall förefaller också processen på Irland vara enklare, billigare, snabbare och mer förmånlig för Nausica Aldeghi än att väcka talan i svensk domstol, vilket också ska beaktas vid skälighetsbedömningen.

Den prorogationsklausul som nu är föremål för domstolens prövning innebär ingen betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet och är därför inte till nackdel för konsumenten. Klausulen strider inte heller mot det krav på god sed inom verksamhetsområdet som finns i den irländska lagstiftningen (se Statutory Instrument S.I. No 27/1995 Unfair Terms in Consumer Contracts Regulations [UTCC] och Consumer Protection Act 2007). Det är uppenbart att Nausica Aldeghis rättigheter enligt transportavtalet och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 261/2004 (den s.k. flygpassagerarförordningen) varken upphör eller inskränks på grund av prorogationsklausulen, utan kvarstår oförändrade. Ryanairs allmänna villkor kan rent av

sägas stärka passagerares rättigheter och underlätta för dem att tillvarata sina rättigheter vid en inställd eller försenad flygning genom att anvisa ett förfarande för att på ett snabbt och smidigt sätt framställa sitt ersättningsanspråk mot Ryanair.

Ryanairs prorogationsklausul rubbar inte heller passagerarnas rättigheter enligt flygpassagerarförordningen då deras materiella rättigheter kvarstår oförändrade enligt prorogationsklausulen. Eftersom prorogationsklausulen inte hindrar konsumenten från att gå till domstol omfattas den inte av punkten q i Schedule 3 i UTCC-regleringen.

En annan del av skälighetsbedömningen är ifall Nausica Aldeghi hade accepterat prorogationsklausulen efter en individuell förhandling. Om en passagerare hade haft möjlighet att efter eget tycke välja forum hade det inneburit att Ryanair hade behövt ha beredskap för att svara i princip vid samtliga domstolar på samtliga orter i Sverige och i övriga världen. Detta hade inneburit ett mycket högre biljettpris. En konsument hade alla gånger valt ett villkor där konsumenten, till ett oförändrat pris, hade fått väcka talan vid hemvistforumet under förutsättning att Ryanair först hade fått bedöma anspråket, i stället för att väcka talan vid domstol i antingen ankomst- eller avgångsorten.

Tingsrätten har valt att bortse från merparten av de omständigheter som ska ligga till grund för skälighetsbedömningen. Bl.a. har tingsrätten valt att bortse från att Nausica Aldeghi har hemvist i Italien varför det kan ifrågasättas att det skulle vara skäligare att hennes talan får väckas i Sverige, att det anspråksförfarande som prorogationsklausulen föreskriver är rekommenderat av bl.a. EU-kommissionen, att prorogationsklausulen möjliggör för konsumenten att väcka talan vid hemvistforum, att det är enkelt att genom ”clickwrap-teknologin” framställa ett anspråk mot Ryanair samt att prorogationsklausulen inte innebär att några materiella rättigheter enligt flygpassagerarförordningen försvinner. I denna del har tingsrätten även valt att inte beakta det rättsfall och rättsintyg från en irländsk professor som Ryanair har åberopat som bevisning; detta trots att rättsfallet utgör gällande rätt i Irland. Om tingsrätten hade beaktat dessa förhållanden, samt hade gjort en sammantagen bedömning utifrån omständigheterna i det aktuella fallet, hade tingsrätten kommit fram till att Ryanairs prorogationsklausul är skälig.

I aktuellt fall är det oklart vad som görs gällande som oskäligt. Tingsrätten har gått på Nautica Aldeghis linje att skäligheten ligger i valmöjligheten av domstol, dvs. att en passagerare kan välja mellan att väcka talan vid domstol på Irland eller vid domstol på ankomst- eller avgångsorten. Det är dock anmärkningsvärt att en oskälighet överhuvudtaget kan grunda sig i någons val eller inte val av domstol. Skälighetsbedömningen måste i stället grunda sig på något som är försvårande för konsumenten och som i strid med kravet på god sed leder till en betydande obalans mellan parterna till skada för konsumenten, vilket kan vara närheten till domstolen. Huvudregeln vid transportavtal är att en passagerare, även en konsument, kan väcka talan vid domstol antingen i ankomst- eller avgångsorten. Eftersom dessa orter inte nödvändigtvis sammanfaller med hemvistorten kan det inte bli fråga om en oskälighet på grund av närheten till domstol. Det kan således även i dessa fall vara så att en konsument kan behöva processa på annat än sitt hemspråk.

Nausica Aldeghi har inte styrkt att klausulen i strid med god sed orsakar en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter och att hon därmed drabbats av en skada. Hon har enbart kommit med ett påstående om att avsaknad av valmöjlighet resulterar i oskälighet. Enbart det faktum att man kan få processa på ett annat språk än där man har sin hemvist kan inte per automatik innebära en betydande obalans mellan parterna.

EU-domstolens avgörande den 18 november 2020, DelayFix, C-519/19, EU:C:2020:933, är inte tillämpligt i förevarande fall. Målet avsåg Ryanairs äldre exklusiva prorogationsklausul. Av domskälen framgår att uttalandena enbart gäller exklusiva prorogationsklausuler och eftersom prorogationsklausulen i aktuellt fall inte är exklusiv kan det som förts fram i domen överhuvudtaget inte tillmätas betydelse i nu aktuellt fall. Oaktat detta framgår av domen att en prorogationsklausul inte är oskälig i alla fall utan enbart när det är lämpligt. Skäligheten av prorogationsklausulen måste avgöras utifrån de omständigheter som är för handen. I aktuellt mål är det inte en tredje part som har tagit över en passagerares rättigheter och skyldigheter utan det är passageraren själv som riktar anspråk mot Ryanair. EU-domstolen har således inte prövat prorogationsklausulens tillämplighet i förhållande till den ursprungliga avtalsparten till avtalet, dvs. passageraren. Domstolen har inte heller gjort en faktisk

skälighetsbedömning av den exklusiva prorogationsklausulen som var aktuell i DelayFix.

Ryanair har till stöd för sin talan åberopat en skärmbild, allmänna villkor, ett rättsintyg från William Binchy samt dels ett domstolsavgörande från High Court of Justice för England och Wales dels en dom från Malta.

Nausica Aldeghi har till stöd för sin talan fört fram i huvudsak följande.

Tingsrätten har i detta fall ogillat Ryanairs yrkande om avvisning utifrån en klar och tydlig praxis från EU-domstolen, eftersom avvisningsyrkandet går stick i stäv med denna praxis. Utan prorogationsklausulen hade Nausica Aldeghi kunnat väcka talan vid Ryanairs hemvist eller vid domstol på flygresans avgångs- eller ankomstort. Detta är en viktig och grundläggande del i upprätthållandet av ett starkt konsumenträttsligt skydd. Avsteg från detta innebär både en inskränkning och en betydande obalans för konsumentens del. EU-domstolen har tidigare bedömt en forumklausul som oskälig enligt artikel 3 i Avtalsvillkorsdirektivet trots att näringsidkaren och konsumenten hade hemvist i samma land men däremot inte i samma stad. Domstolen drar således inte gränsen vid att behöva processa på ett främmande språk för att kravet på oskälighet ska vara uppfyllt. Avgörande för obalansen var således att konsumenten blev skyldig att godta den exklusiva behörighet som tillkommer en domstol som kan befinna sig långt från dennes hemvist vilket kan medföra att det blir svårare för konsumenten att inställa sig.

Efter föredragning fattar hovrätten följande

BESLUT (att meddelas 2022-08-02)

1. Hovrätten avslår Ryanairs överklagande.

2. Hovrätten avslår Nausica Aldeghis yrkande om ersättning för rättegångskostnad här.

Skälen för beslutet

Punkten 1

Ryanair har gjort gällande att Nausica Aldeghi inte har fullgjort sin åberops- och bevisbörda avseende innehållet i utländsk rätt. Frågan om innehållet i utländsk rätt är dock inte en bevisfråga i vanlig mening och rätten kan vid behov förelägga parterna att förebringa bevisning om saken (se 35 kap. 2 § andra stycket rättegångsbalken och rättsfallet NJA 2016 s. 288). Utredningen i målet har enligt hovrättens uppfattning varit tillräcklig för att både tingsrätt och hovrätt ska kunna bedöma klausulens giltighet enligt irländsk rätt. Dessutom har Nausica Aldeghi gjort gällande att det särskilt är avsaknaden av valmöjligheten att väcka talan vid domstol på avrese- eller ankomstorten som medför en betydande obalans mellan parterna. Nausica Aldeghi har enligt hovrättens bedömning uppfyllt sin åberops- och bevisbörda avseende innehållet i irländsk rätt.

En talan om kompensation enligt flygpassagerarförordningen ska, om inte annat har avtalats, väckas vid svarandens hemvistforum (se artikel 4 i Bryssel I-förordningen) eller vid uppfyllelseorten för flygresan, vilket enligt etablerad praxis är avgångs- eller ankomstorten (se t.ex. EU-domstolens avgörande den 9 juli 2009, Rehder, C-204/08, EU:C:2009:439). Eftersom en lufttransport av passagerare utgör ett transportavtal har inte konsumenten – till skillnad från vad som gäller vid andra konsumenttvister – rätt att väcka talan vid sitt hemvistforum enligt artikel 17.3 i Bryssel I-förordningen.

Avtalsvillkor som utpekar ett visst exklusivt forum för prövning av tvister mellan parterna i ett transportavtal är, som utgångspunkt, giltiga enligt Bryssel I-förordningen, även i de fall då ena parten är en konsument. Ett avtalsvillkor, som berör en domstols behörighet, kan ändå i ett enskilt fall vara oskäligt enligt Avtalsvillkorsdirektivet eller sådan nationell lagstiftning som har genomförts med stöd av direktivet. Detta framgår numera tydligt av EU-domstolens avgörande den 18 november 2020, DelayFix, som har berörts under Ryanairs argumentation ovan. Ryanairs invändning om att prorogationsklausulens skälighet redan är prövad genom Bryssel I-förordningen är med andra ord inte bärkraftig.

Den fråga hovrätten har att ta ställning till är härefter om prorogationsklausulen är giltig enligt de irländska bestämmelserna i UTCC. Av utredningen i målet framgår att reglerna i UTCC överensstämmer i relevant hänseende med bestämmelserna i Avtalsvillkorsdirektivet och dess bilaga.

Det följer av EU-domstolens praxis att prorogationsklausuler som pekar ut domstolen i näringsidkarens hemvist som exklusivt behörig att pröva tvister mellan näringsidkaren och konsumenten, som *utgångspunkt* står i strid med Avtalsvillkorsdirektivet och således omfattas av punkten q i bilagan till direktivet (se EU-domstolens avgöranden den 27 juni 2000, Océano Grupo Editorial och Salvat Editores, C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346). Detta gäller även när näringsidkaren och konsumenten bor i samma land men har olika hemvistorter. Genom EU-domstolens avgörande den 18 november 2020, DelayFix, får det numera anses klarlagt att den nämnda utgångspunkten även gäller när en sådan klausul har tagits in i ett transportavtal mellan näringsidkare och konsument. Klausulen innebär nämligen att konsumenten inte längre kan väcka talan vid en domstol på ankomst- eller avgångsorten. Enligt hovrättens mening är det dessutom tydligt genom skälen i EU-domstolens avgörande att rättsregeln inte enbart träffar den situationen att en tredje man har förvärvat en passagerares rättigheter utan rättsregeln omfattar även den i nu aktuellt mål föreliggande situationen, dvs. förhållandet mellan de ursprungliga avtalsparterna. I förekommande fall (se angivandet av uttrycket under punkten 63 i EU-domstolens avgörande, jfr det engelska uttrycket ”*where appropriate*”) kan en föreliggande prorogationsklausul således anses som oskälig i den mening som avses i artikel 3.1 i Avtalsvillkorsdirektivet. En bedömning måste dock ske i varje enskilt fall.

Ryanair har fört fram att den prorogationsklausul som nu är föremål för hovrättens prövning ska bedömas som skälig enligt irländsk lagstiftning. Bolaget har även gjort gällande att prorogationsklausulen inte omfattas av punkten q i Schedule 3 i UTCC (jfr punkt q i bilagan till Avtalsvillkorsdirektivet). Till stöd för hur irländsk rätt ska tolkas har Ryanair hänvisat till rättsutlåtanden samt en dom från High Court of Justice för England och Wales och ett avgörande från Malta. Den engelska domen är dock beslutad i tiden före EU-domstolens ställningstagande i DelayFix-målet och det maltesiska avgörandet berör inte EU-domstolens avgörande. Av fastslagen praxis från EU-

domstolen följer att nationella domstolar är skyldiga att tolka nationell lagstiftning som bygger på direktiv i enlighet med direktivets syfte, s.k. direktivkonform tolkning. Denna skyldighet har även irländska domstolar. Att Irland är ett s.k. common-law land påverkar inte detta. Det betyder att de nationella irländska reglerna i UTCC, och som dessutom är nära nog i ordagrann överensstämmelse med Avtalsvillkorsdirektivet och dess bilaga, kontinuerligt ska tolkas och tillämpas i enlighet med relevanta avgöranden från EU-domstolen.

Den aktuella prorogationsklausulen innebär att Nausica Aldeghi endast har möjlighet att väcka talan vid sitt hemvistforum under förutsättning att hon först följer vissa av Ryanair uppställda krav; i annat fall blir irländsk domstol exklusivt behörig att pröva tvisten. I detta fall har Nausica Aldeghi inte agerat i enlighet med de av Ryanair uppställda villkoren. Prorogationsklausulen innebär med anledning av det att irländsk domstol, där Ryanair har sin hemvist, är exklusivt behörig att pröva tvisten. Nausica Aldeghi hade – om klausulen inte hade funnits i avtalet – haft möjlighet att väcka talan vid en domstol på avrese- eller ankomstorten. Prorogationsklausulen medför en maktförskjutning mellan parterna och därmed, enligt hovrättens mening, en sådan obalans i parternas rättigheter och skyldigheter som enligt EU-domstolens avgörande i DelayFix innebär att prorogationsklausulen är oskälig. Till detta kommer att Ryanair inte heller rimligen har kunnat utgå ifrån att Nausica Aldeghi skulle ha godtagit villkoret om det hade varit föremål för en individuell förhandling.

Eftersom irländsk rätt ska tolkas i ljuset av EU-domstolens avgöranden ska prorogationsklausulen omfattas av punkten q i UTCC-regleringen (som är likalydande med punkten q i bilagan till Avtalsvillkorsdirektivet) och därför även med stöd av irländsk rätt bedömas som oskälig. Inte heller med beaktande av de omständigheter som Ryanair i övrigt har fört fram kan klausulen, enligt hovrättens uppfattning, bedömas som annat än oskälig. Eftersom oskäligheten grundar sig på att Nausica Aldeghi genom prorogationsklausulen inte längre har möjlighet att väcka talan vid en domstol i ankomst- eller avreseorten saknar det betydelse att hon har sin hemvist i Italien och nu har väckt talan vid Nyköpings tingsrätt.

På grund av det som nu har sagts ska Ryanairs överklagande alltså avslås.

Punkten 2

Nausica Aldeghi har som vinnande part, som utgångspunkt, rätt till ersättning för sina rättegångskostnader i hovrätten. En förutsättning är dock att kostnaden är en verklig kostnad för den vinnande parten. Nausica Aldeghi har gjort gällande att hon har fått rättslig rådgivning i hovrätten och att det följer av villkoren i avtalet mellan henne och ombudet Airhelp att det är en faktisk kostnad för henne. Av 5 § punkten 2 i avtalet framgår att om Airhelp får ut en flygersättning överförs ersättningen till henne med förbehåll för de avgifter som kan gälla enligt en prislista. Prislistan har emellertid inte getts in och åberopats i hovrätten varför det inte går att avgöra den faktiska kostnaden för Nausica Aldeghi eller om hon alls kommer att ha en kostnad för rättslig rådgivning.

Mot denna bakgrund ska Nausica Aldeghis yrkande om ersättning för rättegångskostnad i hovrätten avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga A
Överklagande senast 2022-08-30

Emil von Schinkel
Protokollet uppvisat/

SVERIGES DOMSTOLAR
www.domstol.se

Bilaga

Hur man överklagar hovrättens avgörande

Den som vill överklaga hovrättens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till hovrätten.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges i slutet av hovrättens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar hovrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om

2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (hovrättens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstadomstolen.se

Anvisning för överklagande HR, avgörande, med pt • Producerat av Domstolsverket • 2017-07